

Ігнатенко М.П.
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального права*

СИСТЕМНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА (КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА) В КОНТЕКСТІ ЄДНОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Досліджуючи будь-який кримінально-правовий інститут, окрему норму, склад злочину, чи їх елементи, потрібно виявляти залежність кожного елемента від його місця і функцій в системі, зокрема системі кримінального права (кримінального законодавства), оскільки стан системи характеризується особливостями її окремих елементів.

Системність є притаманною будь-яким галузям права та законодавства.

Як правильно зазначає А.С. Макаренко зміни, що вносяться до Кримінального кодексу України та, які направлені на підвищення якості останнього, не повинні порушувати систему кримінального закону. Зазвичай такі зміни є закономірним результатом міждисциплінарної взаємодії права, відносної сталості виокремлення предмету вивчення окремої науки та у цілому направлені на оптимізацію всього механізму правового регулювання суспільних відносин [Макаренко А.С. Системність кримінального права у рамках теорії кримінально-правового впливу // Правове життя сучасної України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15 - 16 травня 2015 р., м. Одеса), у 2 т. Т. 2 / відп. ред. В.М. Дрьомін - Одеса: Юридична література, 2015. - С. 197].

Це застереження науковця, на нашу думку, стосується і внесення змін до галузевого законодавства, оскільки у кримінальному законі достатньо поширеним є застосування бланкетних диспозицій, за допомогою яких галузеве законодавство через елементи складу злочину включається у зміст закону про кримінальну відповідальність. У зв'язку з цим аналіз впливу галузевого законодавства та його змін на систему кримінального законодавства набуває особливого значення, оскільки такі зміни визначають обсяг і зміст

кримінально-правового регулювання.

З цього приводу цілком слушною є думка М.І. Панова, який кримінальне законодавство як системний об'єкт розглядає у системі законодавства України, у його сталих відносинах і зв'язках з іншими галузями права [Панов М.І. Системний підхід у кримінальному праві та проблеми удосконалення кримінального законодавства // Право України. - 2012. - № 6. - С.229]. Ці відносини і зв'язки безперечно не можуть не впливати на сутність, зміст, а також форму кримінального права як системного об'єкта.

Оскільки всі елементи будь-якої системи є взаємозалежними, зміна хоча б одного елементу системи кримінального права повинна в рівній мірі впливати на зміну всієї системи.

Загальноприйнятим при вирішенні питання кваліфікації діянь, злочинність який залежить від розміру завданих збитків, є застосування неоподаткованого мінімуму доходів громадян, який у Кримінальному кодексі України використовується також при визначенні розміру штрафу. В свою чергу визначення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян регулюється податковим законодавством. Відповідно до п.5 підрозділу 1 Перехідних положень Податкового кодексу України для цілей застосування норм законів, *що містять посилання на неоподатковуваний мінімум доходів громадян, використовується сума в розмірі 17 гривень, крім норм адміністративного та кримінального законодавства в частині кваліфікації адміністративних або кримінальних правопорушень, для яких сума неоподаткованого мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 статті 169 розділу IV цього Кодексу для відповідного року [Податковий кодекс України // Вісник Верховної Ради України. - 2011. - № 13-14, № 15-16, № 17. - Ст. 112].*

Підпунктом 169.1.1 пункту 169.1 ст.169 Податкового кодексу України податкова соціальна пільга визначена на рівні 50 відсотків розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року.

Станом на 01 січня 2016 року з урахуванням п.п.169.1.1 п.169.1 ст. 196 Податкового кодексу України неоподаткований мінімум громадян для цілей кваліфікації становить 689 гривень.

Згідно проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» прожитковий мінімум на одну працездатну особу становитиме з 01 січня 2017 року 1600,00 гривень, а неоподатковуваний мінімум доходів громадян відповідно - 800,00 гривень [Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032].

Отже, порівняно з 2016 роком розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян з 01 січня 2017 року збільшиться на 111 гривень. Характерно, що такі зміни в однаковій мірі вплинуть на практику кваліфікації тих діянь, встановлення злочинності яких залежить від неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Це цілком відповідає уявленню про системність кримінального права (кримінального законодавства), тим паче практика поступового збільшення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян в цілях кваліфікації існує з моменту набрання чинності Кримінальним кодексом України 2001 року і по суті відображає зміну законодавчої оцінки суспільної небезпечності злочинного діяння, в залежності від зміни мінімальних соціальних стандартів.

При цьому, варто зазначити, що при кваліфікації кримінальних правопорушень у двох випадках (ст. 160 та ст. 366-1 Кримінального кодексу України) за розрахункову одиницю використовується не неоподаткований мінімум доходів громадян, а мінімальна заробітна плата.

Проектом Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» передбачається суттєва зміна розміру мінімальної заробітної плати, яка з 01 січня 2017 року становитиме 3200 гривень [Проект Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: БИр://^№I.c1.гада^ou.ua/pI8/2^№eБ2/^№eБpгoc4_1?pB511=60032].

Отже, наприклад, якщо станом на 31 грудня 2016 року кримінальна

відповідальність за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 400 000,00 грн. (250 мінімальних заробітних плат), то з 01 січня 2017 року така сума буде вдвічі більшою і становитиме вже 800 000,00 гривень, в той час як неоподаткований мінімум доходів громадян збільшиться лише на 16%.

Такий дисбаланс є результатом ігнорування усталених та перевірених багаторічною практикою теоретичних положень, що призвело до застосування різних термінів до однакових за змістом правових явищ, що в свою чергу є порушенням принципу правової визначеності в контексті практики Європейського суду з прав людини.

Крім того, це має не тільки теоретичне значення, так як спотворює уявлення про системність кримінального права (кримінального законодавства), але і практичне, оскільки чітко ілюструє непропорційність зміни законодавчої оцінки суспільної небезпечності злочинних діянь.

Законодавець повинен бути гарантом єдності термінології, і не допускати, щоб до одних і тих же правових явищ застосовувалися різні терміни, і навпаки, щоб різні за змістом правові явища не визначалися одним терміном.

Отже, зазначене вище дозволяє зробити висновок, що для забезпечення системності кримінального права (кримінального законодавства) слід замінити у примітках до ст. 160 та ст.366-1 Кримінального кодексу України розрахункову одиницю з мінімальної заробітної плати на неоподаткований мінімум доходів громадян.

Такі зміни необхідні, як в контексті забезпечення дотримання правил законодавчої техніки, так і для забезпечення єдності практики застосування кримінально-правових норм.